

EIROPAS DATU AIZSARDZĪBAS UZRAUDZĪTĀJS

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja atzinuma kopsavilkums par dalību sarunās saistībā ar Budapeštas Konvencijas par kibernetizāciju otro papildu protokolu

(Pilns šā atzinuma teksts angļu, franču un vācu valodā ir pieejams EDAU tīmekļa vietnē www.edps.europa.eu)

(2019/C 186/05)

Eiropas Komisija 2019. gada 5. februārī izdeva ieteikumu Padomes lēmumam, ar ko pilnvaro Komisiju Savienības vārdā piedalīties sarunās par Budapeštas Konvencijas par kibernetizāciju otro papildu protokolu. Ieteikuma pielikumā ir izklāstītas ieteiktās Padomes norādes, lai risinātu sarunas par protokolu. Šā protokola mērķis ir uzlabot tradicionālo sadarbības kanālu un iekļaut noteikumus par tiešu sadarbību starp tiesībsardzības iestādēm un pakalpojumu sniedzējiem pāri robežām, kā arī noteikumus par tiesībsardzības iestāžu pārrobežu tiešu piekļuvi datiem.

EDAU atzinīgi vērtē un aktīvi atbalsta Eiropas Komisijas ieteikumu Eiropas Savienības vārdā risināt sarunas par Konvencijas par kibernetizāciju otro papildu protokolu. Kā EDAU jau ilgstoši ir centies pierādīt, ES ir nepieciešams veikt tādas ilgtspējīgas pasākumus saistībā ar personas datu izpaušanu trešām valstīm tiesībsardzības nolūkā, kas pilnībā atbilst ES līgumiem un Pamattiesību hartai. Pat izmeklējot valsts lietas, tiesībsardzības iestādes arvien biežāk nonāk "pārrobežu situācijās", jo informācija trešā valstī tiek glabāta elektroniski. Pieaugošais pieprasījumu skaits un digitālās informācijas nepastāvība rada spriedzi esošajiem sadarbības modeļiem, piemēram, savstarpējas tiesiskās palīdzības līgumiem (MLAT). EDAU saprot, ka iestādes saskaras ar laika trūkumu saistībā ar datu iegūšanu izmeklēšanai vajadzībām, un atbalsta centienus izstrādāt jaunus sadarbības modeļus, tostarp sadarbības ar trešām valstīm kontekstā.

Šā atzinuma mērķis ir sniegt konstruktīvus un objektīvus ieteikumus ES iestādēm, jo Padomei pirms šā delikātā uzdevuma uzsākšanas ar plašu rezonansi ir jāizdod norādes. EDAU uzsver, ka ir jānodrošina pamattiesību, tostarp privātuma un personas datu aizsardzības, pilnīga ievērošana. Lai gan EDAU atzīst, ka nolīgumā ar trešo valsti nav iespējams pilnībā kopēt ES tiesību aktu terminoloģiju un definīcijas, ir jānosaka skaidri un efektīvi personu aizsardzības pasākumi pilnīgas atbilstības nodrošināšanai ar ES primārajām tiesību aktiem. Pēdējos gados Eiropas Savienības Tiesa ir apstiprinājusi datu aizsardzības principus, tostarp informācijas patiesuma, precizitātes un atbilstības principu, neatkarīgas pārraudzības nepieciešamību un personu individuālās tiesības. Šie principi ir vienlīdz attiecināmi uz valsts struktūrām un privātiem uzņēmumiem un ir vēl svarīgāki, ņemot vērā kriminālizmeklēšanas vajadzībām nepieciešamo datu sensitivitāti.

Daudzi jau paredzētie aizsardzības pasākumi ir vērtējami atzinīgi, taču tie ir jāpastiprina. EDAU ir noteicis trīs būtiskus uzlabojumus, ko tas iesaka veikt sarunu norādēs atbilstības nodrošināšanai Pamattiesību hartai un LESD 16. pantam:

- nodrošināt paredzētā protokola obligāto raksturu,
- ietvert sīki izstrādātus aizsardzības pasākumus, tostarp mērķa ierobežojuma principu, ņemot vērā dažādo potenciālo parakstītāju intereses, jo ne visas no tām ir Konvencijas Nr. 108 puses vai ir noslēgšanas līdzvērtīgu nolīgumu pie ES un ASV jumta nolīguma,
- iebilst pret jebkādiem noteikumiem par tiešu piekļuvi datiem.

Turklāt atzinumā ir sniegti papildu ieteikumi attiecībā uz sarunu norāžu uzlabojumiem un skaidrojumiem. EDAU joprojām ir iestāžu rīcībā, lai sniegtu papildu ieteikumus sarunu laikā un pirms protokola pabeigšanas.

1. IEVADS UN PAMATINFORMĀCIJA

1. Komisija 2018. gada 17. aprīlī izdeva divu tiesību aktu priekšlikumu paketi: priekšlikumu regulai par Eiropas elektronisko pierādījumu sniegšanas un saglabāšanas rīkojumiem elektronisko pierādījumu gūšanai krimināllietās⁽¹⁾ (turpmāk "Priekšlikums par e-pierādījumiem") un priekšlikumu direktīvai, ar ko paredz saskaņotus noteikumus juridisko pārstāvju iecelšanai ar mērķi iegūt pierādījumus kriminālprocesā⁽²⁾. Eiropas Parlamentā vēl turpinās darbs, savukārt Eiropas Savienības Padome (Padome) ir vienojusies par vispārēju pieeju attiecībā uz šiem diviem priekšlikumiem⁽³⁾.
2. Komisija 2019. gada 5. februārī pieņēma divus ieteikumus par Padomes lēmumiem, proti, ieteikumu atļaut sākt sarunas par Eiropas Savienības (ES) un Amerikas Savienoto Valstu (ASV) starptautisku nolīgumu par pārrobežu piekļuvi elektroniskajiem pierādījumiem tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās⁽⁴⁾, un ieteikumu pilnvarot Komisiju ES vārdā piedalīties sarunās par otro papildu protokolu Eiropas Padomes Konvencijai par kibernetizētiem (Eiropas Padomes līgumu sērija Nr. 185) (turpmāk "ieteikums")⁽⁵⁾. Par pirmo ieteikumu ir sagatavots atsevišķs EDAU atzinums⁽⁶⁾. Tomēr Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs (EDAU) uzskata, ka sarunas ar ASV un sarunas Eiropas Padomē ir cieši saistītas.
3. Ieteikumu pieņēma, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 218. pantā noteikto procedūru attiecībā uz nolīgumiem, kas noslēgti starp ES un trešām valstīm. Ar šo ieteikumu Komisija vēlas saņemt Padomes atļauju kļūt par sarunu vedēju ES vārdā attiecībā uz Budapeštas Konvencijas par kibernetizētiem (Eiropas Padomes līgumu sērija Nr. 185) otro papildu protokolu⁽⁷⁾ saskaņā ar sarunu norādēm, kas pievienotas šim ieteikumam. Šā ieteikuma pielikums (turpmāk "pielikums") ir ļoti svarīgs, jo tajā ir noteiktas ieteiktās Padomes norādes Komisijai ES vārdā risināt sarunas par protokolu. Kad sarunas ir pabeigtas un lai būtu iespējams noslēgt nolīgumu, ir jāsaņem Eiropas Parlamenta piekrišana sarunu rezultātā sagatavotajam nolīguma tekstam, savukārt Padomei pēc tam ir jāpieņem lēmums par nolīguma noslēgšanu. EDAU sagaida, ka saskaņā ar Regulas (ES) 2018/1725 42. panta 1. punktu ar to notiks pienācīga apspriešanās par nolīguma projekta tekstu.
4. EDAU atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Komisija pēc ieteikuma pieņemšanas ar to apspriedās saskaņā ar Regulas (ES) 2018/1725 42. panta 1. punktu. EDAU atzinīgi vērtē arī atsauci uz šo atzinumu ieteikuma 8. apsvērumā. EDAU vēlas uzsvērt, ka šis atzinums neierobežo nekādas papildu piezīmes, ko EDAU varētu sniegt, pamatojoties uz vēlāk pieejamu informāciju, protokola projekta noteikumiem sarunu laikā un tiesību aktu izmaiņām trešās valstīs.

5. SECINĀJUMI

58. EDAU saprot, ka tiesībaizsardzības iestādēm ir ātri un efektīvi jānodrošina un jāiegūst elektroniski pierādījumi. EDAU atbalsta inovatīvu pieeju izmantošanu, lai panāktu pārrobežu piekļuvi elektroniskiem pierādījumiem un šajā sakarā rastu ES atbildi uz pašreizējiem jautājumiem. Otrs papildu protokols, kas jāapspriež ES līmenī, labāk saglabātu aizsardzības līmeni, ko garantē ES datu aizsardzības sistēma, kā arī nodrošinātu konsekventu aizsardzības līmeni visā ES pretstatā atsevišķiem nolīgumiem, ko dalībvalstis noslēgušas divpusēji. Tādēļ šā atzinuma mērķis ir sniegt konstruktīvus un objektīvus ieteikumus ES iestādēm, kamēr Komisija cenšas saņemt Padomes atļauju piedalīties sarunās, ņemot vērā šo protokolu.

⁽¹⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas elektronisko pierādījumu sniegšanas un saglabāšanas rīkojumiem elektronisko pierādījumu gūšanai krimināllietās, COM(2018) 225 final.

⁽²⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka saskaņotus noteikumus juridisko pārstāvju iecelšanai ar mērķi iegūt pierādījumus kriminālprocesā, COM(2018) 226 final.

⁽³⁾ Padome 2018. gada 7. decembrī pieņēma savu vispārējo pieeju attiecībā uz ierosināto regulu; tā ir pieejama: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/12/07/regulation-on-cross-border-access-to-e-evidence-council-agrees-its-position/#>. Padome 2018. gada 8. martā pieņēma savu vispārējo pieeju attiecībā uz ierosināto direktīvu; tā ir pieejama: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/03/08/e-evidence-package-council-agrees-its-position-on-rules-to-appoint-legal-representatives-for-the-gathering-of-evidence/>.

⁽⁴⁾ Ieteikums Padomes lēmumam, ar ko pilnvaro sākt sarunas par Eiropas Savienības un Amerikas Savienoto Valstu nolīgumu par pārrobežu piekļuvi elektroniskajiem pierādījumiem tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās, COM(2019) 70 final.

⁽⁵⁾ Ieteikums Padomes lēmumam, ar ko pilnvaro piedalīties sarunās par otro papildu protokolu Eiropas Padomes Konvencijai par kibernetizētiem (Eiropas Padomes līgumu sērija Nr. 185), COM(2019) 71 final.

⁽⁶⁾ EDAU Atzinums Nr. 2/2019 par sarunu pilnvarām attiecībā uz ES un ASV nolīgumu par pārrobežu piekļuvi elektroniskiem pierādījumiem.

⁽⁷⁾ Konvencija par ciešāku starptautisko sadarbību kibernetizētiem un elektronisko pierādījumu jomā, Budapešta, 2001. gada 23. novembris, Eiropas Padomes līgumu sērija Nr. 185.

59. EDAU atzinīgi vērtē, ka pilnvaru mērķis ir nodrošināt to, ka protokolā ir ietverti atbilstoši aizsardzības pasākumi attiecībā uz datu aizsardzību.
60. EDAU iesaka paredzētajā protokolā veikt trīs būtiskus uzlabojumus, lai nodrošinātu atbilstību Pamattiesību hartai un LESD 16. pantam. EDAU iesaka sarunu norādēs iekļaut mērķi:
- nodrošināt paredzētā protokola obligāto raksturu,
 - ietvert sīki izstrādātus aizsardzības pasākumus, tostarp mērķa ierobežojuma principu, ņemot vērā dažādo potenciālo parakstītāju intereses, jo ne visi no tiem ir Konvencijas Nr. 108 puses vai ir noslēguši līdzvērtīgu nolīgumu pie ES un ASV jumta nolīguma,
 - iebilst pret jebkādiem noteikumiem par tiešu piekļuvi datiem.
61. Papildus šiem vispārīgajiem ieteikumiem EDAU ieteikumi un komentāri šajā atzinumā attiecas uz šādiem konkrētiem aspektiem:
- Padomes lēmuma juridiskais pamats,
 - tālāka pārsūtīšana, ko veic trešo valstu kompetentās iestādes,
 - datu subjektu tiesības, jo īpaši tiesības uz informāciju un piekļuves tiesības,
 - neatkarīgas iestādes veikta kontrole,
 - tiesiskās aizsardzības līdzekļi un administratīvi tiesiskās aizsardzības līdzekļi,
 - noziedzīgi nodarījumi, uz ko attiecas paredzētais protokols, un personas datu kategorijas,
 - konkrēti drošības pasākumi, lai nodrošinātu pārsūtīto datu attiecīgu drošības līmeni,
 - konkrēti aizsardzības pasākumi attiecībā uz datiem, ko aizsargā privilēģijas un imunitāte,
 - ārkārtas savstarpējā palīdzība,
 - tiešas sadarbības gadījumā personas datu nosūtīšana, datu definīcija un veids, citu iestāžu iesaistīšanās, iespēja pakalpojumu sniedzējiem iesniegt rīkojumu par elektroniskiem pierādījumiem, pamatojoties uz īpašiem apsvērumiem,
 - iespēja apturēt protokolu gadījumos, kad pārkāpti tā noteikumi, un to pārskatīt.
62. Visbeidzot, EDAU arī turpmāk ir Komisijas, Padomes un Eiropas Parlamenta rīcībā, lai sniegtu ieteikumus šā procesa turpmākajos posmos. Šajā atzinumā izklāstītās piezīmes neierobežo nekādas papildu piezīmes, ko EDAU varētu iesniegt, jo pastāv iespēja, ka atklāsies jauni problēmjautājumi, kuri tiktu aplūkoti, tiklīdz būs pieejama papildu informācija. EDAU sagaida, ka pirms protokola pabeigšanas ar to apspriedīsies par protokola projekta noteikumiem.

Briselē, 2019. gada 2. aprīlī

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs

Giovanni BUTTARELLI